

Nr 29.

Ankom till Riksdagens kansli den 7 mars 1911 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att landets kalmarker må göras fruktbarande. (2:a Afd.)

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling öfverlämnad motion, nr 63, har herr *J. Erlansson* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda och till Riksdagen inlämna förslag om huru våra kalmarker skola göras fruktbarande för vårt land.

Motionären har till stöd för sin framställning anfört följande:

»Det säges ofta, att vårt land har rika tillgångar, och det gäller blott för oss att rätt utnyttja dem. I detta påstående ligger nog mycken sanning. Vi sakna måhända tillräckligt kapital för att kunna tillgodogöra oss våra slumrande millioner. Men det är nog en del, som kan vinnas utan synnerligt stor kostnad. Vi hafva i vårt land en del kalmarker, som genom sin ödslighet lämna ett pinsamt intryck. Då man ser dessa af endast ljung och små enbuskar be vuxna hedar och backar, så tränger sig den tanken fram: Här ligger i dessa nu intet gifvande vidder en stor nationalförmögenhet, men såsom de hittills blifvit skötta, har hvarken staten eller den enskilda ägaren någon nytta af dem. De äro lika en guldgrufva, som icke bearbetas. Hade våra fäder för hundra år sedan planterat skog på alla sådana marker i vårt land, så hade vi nu haft en stor rikedom uti dem. Men nu ligga de kala. Skola de blifva så i fortsättningen?

I vår upplysta tid borde vi i våra handlingar vara mera framsynta och mindre själfviska, än våra föregångare voro för hundra år sedan. Men det synes, som om vi i detta afseende trampade alltför troget i fädrens fotspår.

Vi hafva fått en lag, som bjuder återplantering af skog, där den nedhugges och marken icke är tjänlig för odling, men den ålägger icke plantering å kalmarker. Dessa få i alltför stor utsträckning ligga som ofruktbara öknar år efter år. De äro en vanprydnad för hela landet och särskildt för den ort, där de finnas. De inverka på ett skadligt sätt på traktens klimatiska förhållanden. De ligga som ett slags betyg på vår oförmåga att sköta våra finanser. Så bör det inte längre få fortgå.»

Vidare erinrar motionären, hurusom han förra året väckte motion i ämnet och om den ställning utskottet tog till densamma, hvarefter han slutligen framhåller, att det enligt hans åsikt skulle taga alltför lång tid att nå målet, om ej mera åtgöres härför, än hvad för närvarande skett.

Utskottet.

Motion i enahanda syfte väcktes af herr Erlansson jämväl vid 1910 års riksdag. I sitt häröfver afgifna utlåtande anförde jordbruksutskottet, att, då det kunde förväntas, att den redan pågående betydande verksamheten för kultivering af landets kalmarker, särskildt den som bedrefves af skogsvårdsstyrelserna och staten, komme att efter hand ytterligare utvidgas, utskottet, ehuru behjärtande motionens syfte, ansåge den föreslagna utredningen i frågan kunna, i afvaktan på de vidare resultaten af skogsvårdsstyrelsernas och kronans skogsodlingsarbete, åtminstone tills vidare anstå. Riksdagen afslog ock motionen.

Förevarande fråga har numera kommit i ett delvis förändradt läge. Den af Kungl. Maj:t den 20 mars 1908 tillsatta kommittén för verkställande af revision af expropriationslagstiftningen har nämligen uti sitt den 15 september 1910 aflämnade förslag till lag om expropriation under §§ 86 och 87 intagit bestämmelser om expropriation af ödelagd skogsmark. Enligt nämnda förslag skulle skogsmark, som genom kalhuggning eller på annat sätt blifvit ödelagd och ej utgjorde nödig betesmark, kunna af kronan, kommun eller skogsvårdsstyrelse exproprieras för åstadkommande af skogsåterväxt å marken. Förslaget innehåller vidare föreskrifter om rätt för markägare att själf ombesörja återväxt, skyldighet för den exproprierande att inom viss af Kungl Maj:t för hvarje särskildt fall bestämd tid sörja för återväxt samt rätt för förutvarande ägaren att återlösa marken mot återbärande af expropriationsersättningen jämte ränta och

återgåldande af de kostnader, som efter expropriationen nedlagts å marken för beredande af återväxt.

I hithörande delar af sin motivering anför kommittén följande:

»De vid 1907 och 1908 årens riksdagar väckta förslagen, att skogsmark, som genom kalhuggning eller eljest blifvit ödelagd, så att återväxt där icke kunde förväntas utan särskilda åtgärder, skulle få exproprieras för att genom det allmännas försorg ånyo försättas i skogbärande skick, vunno ej Riksdagens bifall. Lydelsen af 1 § i förevarande förslag synes emellertid lämna utrymme äfven för dylik expropriation. Kommittén föreställer sig också, att denna möjlighet någon gång kan komma att begagnas. Visserligen torde ej finnas stor utsikt, att det allmänna skall i någon mera vidsträckt omfattning kunna ombesörja skogsåterväxt på vårt lands gamla kalmarker. Att återväxt bringas till stånd å viss sådan mark kan dock på grund af dess belägenhet eller af andra skäl vara så viktigt, att det allmänna vill förvärfva marken för berörda ändamål. Bland annat kan förekomma, att särskilda åtgärder för skogsåterväxt å någon plats äro behöfliga för att hindra en fortgående försumpning att vidare utbreda sig. Det synes vara lämpligt, att det allmänna i dylika fall frigöres från beroendet af en enskild jordägares vägran eller de kanhända öfverdrifna anspråk han uppställer. I själfva verket torde få slag af mark i regel hafva så litet omedelbart värde för ägaren som gamla kalmarker, där någon afkastning icke kan vinnas annat än med dryga kostnader och efter lång tid. Expropriationen i dessa fall innebär sålunda för jordägaren ett mindre kännbart ingrepp än i de flesta andra. Emellertid har kommittén trots vissa särskilda bestämmelser böra meddelas till undanröjande af de betänkligheter, som kunna göras gällande mot expropriation för nu förevarande ändamål. Sålunda har först gifvits uttryck åt den förutsättningen, att expropriationsrätt skall beviljas endast kronan, kommun eller skogsvårdsstyrelse. Vidare har i förslaget införts en erinran om — hvad i och för sig torde vara tydligt — att expropriationen icke kan riktas mot mark, som är nödig för bete af kreatur. 1907 års lagutskott framhöll såsom gifvet att, innan expropriation ägde rum, skulle antingen konstateras, att ägaren ej ville eller kunde själf sätta marken i skogbärande skick, eller i motsatt fall lämnas honom tid att själf företaga skogsarbetena. Äfven dessa förhållanden hafva beaktats i förslaget. Slutligen har, med föredöme särskildt från fransk lagstiftning, ägaren af den fasta egendom, till hvilken marken förut hörde, förklarats berättigad att återlösa densamma, då återväxt kommit till stånd. I och med det att marken ånyo är skog-

bärande, är syftet för expropriationen fyllt. Att förebygga markens förnyade kalläggande är en uppgift, som faller inom området för 1903 års lagstiftning om enskilda skogar. Från det allmännas synpunkt torde därför hinder icke möta att låta marken återgå i enskild ägo, naturligtvis under förutsättning att den icke är behöflig för något visst allmänt ändamål. Yrkande om återlösen af marken torde dock böra framställas inom icke alltför lång tid.»

Det af kommittén i nu förevarande hänseende framlagda förslaget finner utskottet synnerligen beaktansvärdt och väl ägnadt att främja det af motionären afsedda syftet. Särskildt synas skogsvårdsstyrelserna vara lämpliga att med den sakkunskap i afseende å skogsskötsel och åvägbringande af skogsåterväxt, som de otvifvelaktigt besitta, verka för sträfvanena, att våra kalmarker i så stor utsträckning som möjligt blifva skogbärande. För ernående af detta mål torde de emellertid vara i behof af ökade anslag från statens sida, då de medel, som de för närvarande disponera, icke torde lämna dem tillfälle att i den grad, som är önskligt, verka för kalmarkernas kultivering — en angelägenhet, som Riksdagen utan tvifvel kommer att i sinom tid få tillfälle att pröfva.

Då således nu föreliggande fråga inom den närmaste framtiden torde i sammanhang med den nya expropriationslagstiftningen blifva föremål för vederbörlig pröfning, får utskottet hemställa,

att herr Erlanssons förevarande motion icke för närvarande må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 mars 1911.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.
